

"Den røde pest" av Jack London, del 4 av 11

Cato Pellegrini

Første gang trykket i magasinet NOVA nr. 2-1974.

Oversatt av Øyvind Kvernfold Myhre. Gjengitt med tillatelse.

«Et godt spørsmål, et svært godt spørsmål, Hu-Hu. Men vi kunne se noen av dem. Vi hadde det vi kalte mikroskoper og ultramikroskoper, som vi satte foran øynene våre og så gjennom, slik at tingene virket større enn de var, og mange ting kunne vi ikke engang se i mikroskopene. De beste ultramikroskopene kunne gjøre en bakterie førti tusen ganger større enn den i virkeligheten var. Et muslingskjell er tusen fingre. Ta førti muslingskjell, og så mange ganger større ble bakterien når vi så på den gjennom mikroskopet. Og etterpå hadde vi andre måter, vi kunne bruke det vi kalte bevegelige bilder til å gjøre de forstørrede bakteriene enda mange tusen ganger større. Og slik kunne vi se alt det vi ikke så med øynene våre. Ta et sandkorn. Knus det i ti biter. Ta et stykke og knus det i ti biter igjen. Knus ett av disse stykkene i ti stykker, og ett av disse i ti, og ett av disse igjen i ti, og ett av dem i ti, og ett av dem i ti, og fortsett hele dagen, og når sola går ned har du kanskje et stykke som er så lite som ett av disse bakteriene.»

Guttene var tydelig mistroiske. Hareleppe snufset og blåste og Hu-Hu flirte, helt til Edwin ba dem ti stille.

«Loppene suger blod av hundene, men bakterien er så liten at den kryper rett inn i blodet i kroppen din, og der får den mange barn. Det kunne være så mange som en milliard – et krabbeskall – så mange som det krabbeskallet i kroppen til et menneske. Vi kalte bakteriene for mikroorganismer. Når noen millioner, en milliard, av dem trengte inn i kroppen til et menneske, ble det sjukt. Disse bakteriene var en sykdom. Det var mange forskjellige slag av dem – flere forskjellige slag av dem enn det er sandkorn her på stranda. Vi kjente bare noen få av dem. Mikroorganismens verden var en usynlig verden, en verden vi ikke kunne se, og vi visste svært lite om den. Likevel visste vi noe. Vi kjente *Bacillus anthracis micrococcus*, *Bacterium termo* og *Bacterium lactis* – det er den som gjør geitemjølka sur selv i dag, Hareleppe, og det var *Schizomycetes* uten tall. Og det var mange andre.»

Her ga den gamle mannen seg ut på en lang redegjørelse om bakterier og deres natur, og han brukte ord og setninger av en så usedvanlig lengde at guttene smilte til hverandre og så ut over det øde havet til de glemte den gamle mannen som satt og skravlet videre.

«Men Den Røde Død, Beste,» avbrøt Edwin til slutt.

Beste kom til seg selv igjen og rev seg løs fra forelesningssalen, hvor han, til en forsamling i en annen verden enn denne, hadde utlagt de nyeste teorier og bakterier og sykdommer for seksti år siden.

«Javisst, javisst, Edwin, jeg glemte meg. Noen ganger er minnene om fortida svært sterke, og jeg glemmer at jeg er en møkkete gammel mann, kledd i et geiteskinn, og at jeg vandrer omkring sammen med mine barnebarn som er gjetere i villmarka. «De flytende systemene svinner som skum», og slik falt vår strålende, veldige sivilisasjon sammen. Jeg er Beste, en trett gammel mann. Jeg tilhører Santa Rosa-stammen. Jeg giftet meg inn i stammen. Mine sønner og døtre giftet seg inn Sjøførene, Sacramentoene og Palo-Altoene. Du, Hareleppe, tilhører Sjøførene. Du, Edwin, er en Sacramento. Og Hu-Hu er en av Palo-Altoene. Stammen din har tatt navn etter en by som lå i nærheten av en annen stor institusjon for vitenskap og lærdom. Den ble kalt Stanford-universitetet.

Ja, jeg husker det nå. Det er fullstendig klart. Jeg holdt på å fortelle dere om Skarlagensdøden. Hvor var jeg i historien?»

«Du holdt på å fortelle oss om bakteriene, dem som du ikke kan se, men som gjør folk sjuke,» hjalp Edwin ham.

«Javisst. Et menneske merket det ikke så lenge det bare hadde noen få bakterier i kroppen. Men hver uke delte bakteriene seg og ble to bakterier, og det fortsatte de å gjøre så raskt at etter kort tid var det millioner av dem i kroppen. Da ble mennesket sjukt. Det hadde en sykdom, og sykdommen hadde navn etter hva slags bakterie som forårsaket den. Det kunne være meslinger, det kunne være influensa, det kunne være gul feber, det kunne være en av tusenvis forskjellige sykdommer. Men etterhvert som menneskene ble flere og bodde tett sammen i store byer og sivilisasjoner, dukket det opp nye sykdommer, nye bakterier som trengte inn i kroppen. Millioner og milliarder av mennesker døde på den måten. Og jo tettere menneskene pakket seg sammen, jo frykteligere ble de nye sykdommene. Lenge før mi tid, i middelalderen, feide Svartedauden over Europa. Den feide gjennom Europa flere ganger. Så var det tuberkulose, som angrep menneskene overalt hvor de bodde tett sammen. Hundre år før mi tid var det Spanskesyken. Og i Afrika sovesjuken. Bakteriologene bekjempet alle disse sykdommene og utryddet dem, akkurat som dere jager ulvene bort fra geitene, eller knuser myggen som slår seg ned på dere. Bakteriologene - »

«Men Beste, hva er en - hva kalte du det?» avbrøt Edwin.

«Du, Edwin, er en gjeter. Jobben din er å passe geitene. Du vet en god del om geiter. En bakteriolog har greie på bakterier. Det er jobben hans, og han vet en hel del om dem. Som jeg sier, bekjempet bakteriologene sykdommene og utryddet dem - noen ganger. Det var spedalskhet, en forferdelig sykdom. Hundre år før jeg ble født oppdaget bakteriologene leprabasillen. De visste alt om den. De laget bilder av den. Jeg har sett de bildene. Men de fant aldri ut hvordan de skulle drepe den. Men i 1984 kom Pantoblastpesten, en sykdom som brøt ut i et land vi kalte Brasil og som drepte millioner av mennesker. Men bakteriologene oppdaget den og fant ut en måte å stanse den på, slik at Pantoblastpesten ikke spredte seg videre. De lagde noe de kalte et serum, som de sprøytet inn i menneskekroppen og som drepte bakteriene uten å drepe mennesket. Og i 1910 var det Pellagra, og dessuten sigdbakterien. De var lette å drepe. Men i 1947 viste det seg en ny sykdom som aldri var blitt sett før. Den trengte inn i kroppen til småbarn som var ti måneder eller mindre, og det gjorde dem ute av stand til å bevege hender og føtter, eller spise, eller noe som helst, og det tok bakteriologene elleve år å finne ut hvordan de skulle ta knekken på bakterien og redde barna.

Til tross for alle disse sykdommene, og alle de nye som dukket opp, ble det flere og flere mennesker i verden. Det kom av at det var så lett å skaffe mat. Jo lettere det var å skaffe mat, jo flere mennesker ble det, jo flere mennesker det var, jo tettere pakket de seg sammen på Jorda, og jo tettere de pakket seg sammen, jo flere nye sykdommer dukket det opp. Det ble ropt advarsler. Soldervetzky sa så tidlig som i 1929 at bakteriologene ikke hadde noen garanti mot at det skulle dukke opp en ny sykdom, tusen ganger mer dødelig enn noen tidligere, som ville drepe mennesker i millioner og endog milliarder. Dere skjønner at mikroorganismens verden forble et mysterium like til det siste. De visste at det fantes en slik verden, og at det fra tid til annen steg hærer av bakterier ut av den for å drepe mennesker. For alt de visste, kunne det i denne mikroorganiske verden finnes like mange forskjellige bakterier som det finnes sandkorn på denne stranda. Og det kunne tenkes at stadig nye typer oppsto. Kanskje var det der at livet selv oppsto - «avgrunnens fruktbarhet», kalte Soldervetzky det, med ordene til andre menn som hadde skrevet det før ham.»

På dette punktet reiste Hareleppe seg med et uttrykk av den dypeste forakt.

«Beste,» erklærte han, «du gjør meg sjuke med praten din. Åffer prater'u ikke om Den Røde Død?

Hvis du ikke har tenkt å si no om den, så si det, så vi kan komme oss på vei til leiren.

Den gamle mannen så på ham og begynte å gråte stille. Alderens svake tårer rullet nedover kinnene hans, og hans sjuogåtti år viste seg tydelig i det sørgmodige ansiktet.

«Sett deg,» sa Edwin trøstende. «Beste kommer til Den Røde Død, ikke sant, Beste? Han skal nettopp til å fortelle oss om den. Sett deg, Hareleppe. Fortsett, du Beste.»

- *fortsettes* -